

METODY VÝZKUMU GENDEROVÉ PROBLEMATIKY

19. 5. 2012

BLOK 1: epistemologie

BLOK 2: principy kvantitativního přístupu

BLOK 3: principy kvalitativního přístupu

Rozhodování o výzkumném designu

■ Povaha výzkumných otázek

Ptáme se na prvky kauzálního modelu?

Chceme popsat fenomén?

Ověřujeme vymyšlené, nebo chceme vygenerovat nové?

■ Povaha výzkumného problému

Máme nějaké předpoklady založené na teorii? Předchozím výzkumu?

Má smysl kvantifikace?

■ Povaha populace a organizační aspekty

Lze v dané populaci uskutečnit daný typ výzkumu?

Je dostupná opora výběru, existuje ochota ke spolupráci?

Je hierarchický přístup v dané populaci vhodný?

užitečné dichotomie

indukce	–	dedukce
idiografický	–	nomotetický
nestandardizovaný	–	standardizovaný
konstruktivismus	–	realismus

Otázky spojené s výběrem přístupu

Otázky které se nekladou tak často jak by měly:

Je nutné sbírat vlastní data?

Lze data získat neintervenující technikou?

Jaký časový rozměr dat potřebuji?

Principy kvalitativních rozhovorů

Nízká míra standardizace

Komunikační partnerství

Nenáhodný výběr respondentů

Princip teoretického nasycení

Analýza paralelní se sběrem dat

paradigmata kval. výzkumu

paradigmat je více, nejčastěji uváděná jsou:

1. Fenomenologický výzkum
2. Etnografický výzkum
3. Etnometodologický výzkum
4. Zakotvená teorie (*grounded theory*)
5. Případová studie (*case study*)

etnografie - východiska

základ v antropologii.

“popis lidí” - deskriptivní studie cizích kultur a národů. Kulturním

parametrem je určitý znak, který mají lidé, již jsou studováni, společný. Např. *geografický* – určitá oblast nebo region, *náboženský*, *kmenový*, ale tímto znakem může být i nějaká *sdílená zkušenost*.

soustředění na detailní a přesný popis spíše než na vysvětlení. Operuje v duchu naturalistické tradice – sociální realitu „tam venku“ je třeba pozorovat takovou, jaká je, a takto o ní také referovat.

(chicagská škola)

etnografie - techniky

Etnografické studie jsou charakteristické především extenzivním výzkumem v terénu. Sběr dat zahrnuje jak formální, tak neformální dotazování, často opakované dotazování (návraty) a dále zúčastněné pozorování (život v komunitě). Z tohoto důvodu je Etng. V. nesmírně časově náročný a pro výzkumníka mnohdy znamená dlouhý čas strávený v terénu.

pozorování – různá míra zapojení

kompletní participant ----- kompletní pozorovatel

participant jako pozorovatel ----- pozorovatel jako participant

etnografie - analýza

Analýza dat se děje v duchu “emického” přístupu = výzkumník interpretuje data z perspektivy populace, kterou studuje. Výsledky jsou prezentovány, jakoby je vyjadřoval člen dané populace, často se používá výraziva místního jazyka a místní terminologie. Etnog. V. může být problematický, když výzkumník není dost dobře obeznámen se sociálními zvyklostmi osob, které výzkumník zkoumá nebo když dobře nezná místní jazyk.

Interpretace v duchu “etic” perspektivy = perspektiva vnějšího pozorovatele, může vést k dezinterpretaci a ke konfúzním závěrům. Z tohoto důvodu se etnografové obvykle vracejí do terénu, aby zkontrolovali své závěry s místními informátory –aby je validizovali před tím, než je zveřejní.

fenomenologický výzkum I

Fenomenologie znamená doslova studium fenoménů (jevů). Je to způsob popisu něčeho, co existuje jako součást světa, v němž žijeme. Fenomény = události, situace, zkušenosti nebo koncepty. Každý z nás je obklopen mnoha fenomény, které si sice uvědomujeme, ale jimž ne vždy plně rozumíme.

Příklad: Bolest zad. Kvantitativní studie by nám řekla, jaké existují typy lidí, kteří trpí bolestí zad, jaká je frekvence výskytu těchto typů v populaci a jaké jsou její nejčastější příčiny.

Ale co skutečně znamená pro lidí život s bolestí zad? Jaké to dopady na jejich život? Jaké problémy dále způsobuje? To je již doménou fenomenologického přístupu. Jaký má chronická bolest zad vliv na kvalitu manželství nebo na vztah k dětem?

fenomenologický výzkum II

Fenomenologický výzkum začíná přiznáním, že existuje určitá mezera v našem porozumění každodennímu světu.

Fenomenologický výzkum nepřináší nezbytně definitivní vysvětlení jevů, ale přinejmenším zvyšuje míru našeho uvědomění, jakož i hloubku našeho vhledu do problémů

charakteristickou technikou jsou **opakované rozhovory**

etnometodologie I

Vychází z pojetí, že přirozený svět není takový, jaký je, ale že je sociálně konstruován. – vliv fenomenologie

Proto ho nemá smysl pouze pozorovat, ale je třeba zjišťovat, jakým způsobem lidé, kteří v něm žijí (aktéři), si **svůj každodenní svět vysvětlují, interpretují.**

Jelikož ale pravidla toho, jak si lidé svět vysvětlují (*as they make sense of it*), nám jsou neznámá, nelze použít výpovědi informátorů k přesnému popisu sociální reality. Je třeba nalézt techniky, s jejichž pomocí bychom byli schopni tato pravidla vysvětlování si světa (*how people make sense of their everyday world*) nalézt.

etnometodologie II

Harold Garfinkel - *break the rules*.

Rozbívá ustálená očekávání, která jsou považována za všeobecně platná a přitom sleduje jejich reakce. Tuto techniku nazval etnometodologií.

Etnometodologové, na rozdíl od etnografů, kteří se snaží svět pochopit v termínech aktérů, tedy způsobem, jak ho chápou samotní aktéři, se soustřeďují na identifikaci metod, jimiž se pochopení děje.

V centru pozornosti tak není informátor, ale konverzace. Jejím analýzou se etnometodologie snaží nalézt skryté vzorce interakcí, které regulují náš každodenní život.

etnometodologie III

z etnometodologických východisek čerpá

diskursivní analýza

obrat k jazyku – konstrukce diskursu

diskurs (Foucault) soubor výpovědí k určitému tématu

konstrukce diskursu – důraz na mocenský aspekt

zakotvená teorie I

Barney Glaser, Anslem Strauss (*The Discovery of Grounded Theory*, 1976).

Zakotvená teorie je pokusem vytvořit novou teorii na základě sběru dat o studovaném fenoménu. Jde za fenomenologii, neboť vysvětlení je vysvětlením výzkumníkovým (ne aktérovým) – výzkumník totiž vytváří vysvětlující teorii fenoménu.

Z. t. kombinuje naturalistický přístup s pozitivistickou snahou formulovat systém procedur, jak dělat kvalitativní výzkum. Umožňuje výzkumníkovi být vědeckým a kreativním.

zakotvená teorie II

3 hlavní zásady tvorby zakotvené teorie:

Opakovaně odstup od výzkumu a zeptej se sám sebe: Co se to tam děje? Je to, co si myslím, že se děje, ve shodě s datovou realitou?

Udrž si ducha skepticismu. Všechna teoretická vysvětlení, kategorie, které používám a hypotézy, které mám, ať pocházejí z literatury nebo ze zkušenosti, je nutno chápat jako prozatímní. Všechny je nutno neustále konfrontovat s daty.

Drž se výzkumných procedur. Pomohou ti vyhnout se nerealistickému pochopení dat (Strauss, Corbin 1990)

Výzkumníci v tomto paradigmatu se snaží vstupovat do terénu bez jakýchkoliv prekonceptů. Znat dopředu, co již jiní vyzkoumali, může vést k šumu v pozorování a teoriích.

nejblíže k ideálnímu modelu induktivního usuzování
obvyklé techniky: rozhovor, obsahová analýza

zakotvená teorie III

klíčové pojmy:

metoda konstantního srovnání

Simultánní průběh sběru dat a jejich analýzy. Sběr dat je řízen poznatky z již analyzovaného materiálu.

teoretická tvorba vzorku (theoretical sampling)

reprezentativnost z hlediska výzkumného problému – výběr zkoumaných objektů je dán potřebou pokrýt všechny dimenze výzkumného problému, nikoliv reprezentativitou z hlediska populace.

teoretická citlivost

výzkumník vstupuje do terénu bez teorií a hypotéz, přesto je četbou a studiem předchozích výzkumů vybaven citlivostí pro vynořující se vzorce

případová studie I

může nabývat kvalitativní i kvantitativní formy

vhodná pro analýzu osob, organizací, institucí

typická je kombinace technik sběru dat – důležité jsou různé úhly pohledu

nejblíže vyhovuje idiografickému modelu poznání – zaměření na jednotlivost

případové studie:

- jako ilustrace určitého fenoménu na jednom případě
- jako popis jedinečného případu

případová studie II

focus group

skupinové dotazování řeší problém umělé individualizace – dotazování jednotlivců

bere v úvahu fakt, že jednání a postoje jsou často utvářeny v interakci

polostandardizovaná technika dotazování obvykle 7 – 15 respondentů – technicky zajišťná studia

feministická kritika, epistemologie

- výzva a nahrazení paradigmat, validita je relativní paradigmatu
- vědění mediováno skrze paradigma
- politická relevance výzkumu
- pro sociální politiku – stát (zachovat nebo zrušit status quo)
- emancipační

Rekapitulace – pojmy, které je třeba znát

Teoretická saturace, metoda konstantního srovnávání

Zúčastněné/nezúčastněné pozorování

Indukce, dedukce

Zakotvená teorie, etnografie, etnometodologie,
fenomenologie, případová studie

Interpretace, interpretativní paradigma